

Suomen Pankin kirjasto

000091105 IVA5a Kirjasto: alaholvi
SUOMEN PANKKI D

Muistio palkkaneuvotteluja varten
Suomen pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julk.
12 1965

MUISTIO PALKKANEUVOTTELUJA VARTEN

Timo Helelä - Paavo Grönlund - Ahti Molander

Suomen Pankin taloustieteellinen
tutkimuslaitos
Sarja D:12 Monistettuja tutkimuksia
Elokuu 1965

Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja
Sarja:D. Monistettuja tutkimuksia

1. PERTTI KUKKONEN On the Measurement of Seasonal Variations. 1963. 11 s.
2. The Index Clause System in the Finnish Money and Capital Markets. 1964. 15 s.
3. J.J. PAUNIO Adjustment of Prices to Wages. 1964. 15 s.
4. HEIKKI VALVANNE and JAAKKO LASSILA The Taxation of Business Enterprises and the Development of Financial Markets in Finland. 1965. 26 s.
5. MARKKU PUNTILA Likvidien varojen kysyntä ja yleisön likviditeetin kehitys Suomessa vuosina 1948 - 1962. 1965. 110 s.
6. J.J. PAUNIO Taloudellinen kasvu ja suhdannevaihtelut dynaamisen makrotarkastelun valossa. 1965. 117 s.
7. AHTI MOLANDER Kokonaistaloudelliseen hinta- ja palkkatasoon vaikuttavat tekijät Suomessa vuosina 1949 - 1962. 1965. 159 s.
8. ERKKI PIHKALA Keskinäisen taloudellisen avun neuvoston pysyvät komissiot työnjaon toteuttajina. 1965. 35 s.
9. KARI NARS Statens prispolitiska parametrar. 1965. 118 s.
10. HEIKKI VALVANNE The Framework of the Bank of Finland's Monetary Policy. 1965. 34 s.
11. JOUKO SIVANDER Ulkomaankaupan substitutiojoustojen teorias- ta ja mittaamisesta. 1965. 91 s.
12. TIMO HELELÄ - PAAVO GRÖNLUND - AHTI MOLANDER Muistio palkkaneuvotteluja varten. 1965. 56 s.

SISÄLLYS

	sivu
ALKULAUSE	i
1. JOHDANTO	1
2. PALKKAKÄSITTEET	5
2.1. Näkökulma	5
2.2. Palkkasumma	7
2.3. Muut työtulot	11
2.4. Työvoimakustannusten kehitys	12
2.5. Ansiotason kehitys	16
2.6. Sopimuspalkkataso ja palkkojen liukuminen	21
2.7. Reaalipalkat	23
3. HINNAT	25
4. TYÖLLISYYS JA TYÖPANOS	27
5. TUOTTAVUUDEN KEHITYS	32
6. TULONJAKO	36
7. KANNATTAVUUS JA KILPAILUKYKY	41
8. TIIVISTELMÄ	45
9. ERÄITÄ KOKONAISTALOUDELLISIA LASKELMIA	51
9.1. Palkkojen osuus kansantulosta säilyy muuttomattomana	51
9.2. Tulonjako muuttuu	54

TAULUKOT

	sivu
Taulukko 1. Palkkasummat elinkeinoittain indekseinä	9
Taulukko 2. Palkkasummat elinkeinoittain indekseinä	9
Taulukko 3. Palkkasummat elinkeinoittain, % koko palkkasummasta vuosina 1954-1964	9
Taulukko 4. Muut työtulot indekseinä	11
Taulukko 5. Työvoimakustannusten prosenttinen jakautuma vuosina 1954-1964	12
Taulukko 6. Työvoimakustannukset ja palkkakustannukset tuotosyksikköä kohden vuosina 1954-1964 indekseinä	14
Taulukko 7. Työvoimakustannukset ja palkkauskustannukset tuotosyksikköä kohden vuosina 1958-1964 indekseinä	14
Taulukko 8. Palkansaajien keskimääräisten vuosiansioiden indeksi verrattuna yleiseen ansiotasoindeksiin vuosina 1954-1964	18
Taulukko 9. Palkansaajien keskimääräisten vuosiansioiden indeksi verrattuna yleiseen ansiotasoindeksiin vuosina 1958-1964	18
Taulukko 10. Palkansaajien ansiotason kehitys elinkeinoittain vuosina 1954-1964	19
Taulukko 11. Palkansaajien ansiotason kehitys elinkeinoittain vuosina 1958-1964	19
Taulukko 12. Teollisuuden kaikkien palkansaajien ansiotasoindeksi sekä teollisuustyöntekijöiden keskituntiansioiden indeksi vuosina 1958-1964	20
Taulukko 13. Teollisuuden kaikkien palkansaajien ansiotasoindeksi sekä teollisuustyöntekijöiden keskituntiansioiden indeksi vuosina 1958-1964	20
Taulukko 14. Palkkojen liukuminen yleisen ansiotason ja sopimuspalkkojen muutosten erotuksena	22
Taulukko 15. Palkansaajien reaaliansioiden kehitys vuosina 1954-1964 indekseinä	24
Taulukko 16. Palkansaajien reaaliansioiden kehitys vuosina 1958-1964 indekseinä	24
Taulukko 17. Eräiden keskeisten hintaindeksien kehitys vuosina 1954-1964	25
Taulukko 18. Eräiden keskeisten hintaindeksien kehitys vuosina 1958-1964	26
Taulukko 19. 15 vuotta täyttänyt väestö ja työvoima	28

	sivu
Taulukko 20. Työpanos elinkeinoittain vuosina 1954-1964, miestyövuosia	29
Taulukko 21. Työpanos elinkeinoittain vuosina 1958-1964, miestyövuosia	29
Taulukko 22. Työttömän työvoiman määrä prosenttia koko työvoimasta vuosina 1958-1964	30
Taulukko 23. Työn tuottavuus elinkeinoittain vuosina 1954-1964 indekseinä	34
Taulukko 24. Työn tuottavuus elinkeinoittain vuosina 1958-1964 indekseinä	34
Taulukko 25. Eri tulotyyppien prosenttiset osuudet nettokansantulosta vuosina 1954-1964	36
Taulukko 26. Eri tulotyyppien prosenttiset osuudet bruttokansantulosta (ilman korjauksia) vuosina 1954-1964	37
Taulukko 27. Keskimääräiset vuosipalkat miestyövuotta kohden elinkeinoittain % koko kansantalouden keskimääräisistä vuosipalkoista	40
Taulukko 28. Kannattavuuden kehitys tehdasteollisuudessa vuosina 1954-1964, prosenttia liikevaihdosta	41
Taulukko 29. Yhteisöjen voitot sekä voitot ja poisotot, prosenttia bruttokansantulosta vuosina 1954-1964	42
Taulukko 30. Kansainvälinen hintakehitys sekä hintakehitys Suomessa tukkuhintojen avulla mitattuna vuosina 1958-1964	43
Taulukko 31. Kansainvälinen hintakehitys sekä hintakehitys Suomessa elinkustannusindeksien avulla mitattuna vuosina 1958-1964	43
Taulukko 32. Eräitä keskimääräisiä vuotuisia muutosprosentteja vuosilta 1954-1964 sekä 1958-1964 koko kansantalouden osalta	46
Taulukko 33. Eräitä keskimääräisiä vuotuisia muutosprosentteja elinkeinoittain vuosina 1954-1964	46
Taulukko 34. Eräitä keskimääräisiä vuotuisia muutosprosentteja elinkeinoittain vuosina 1958-1964	46

ALKULAUSE

Eräiden työmarkkinajärjestöjen asettama tutkimusryhmä pyysi huhtikuussa 1965 allekirjoittaneita laatimaan muistion, jonka tarkoituksena olisi luoda pohjaa työmarkkinajärjestöjen välisissä keskusteluissa käytettävän "kielen" täsmentämiseksi sekä selvittää palkkapolitiittisten ratkaisujen kannalta keskeisten taloudellisten tekijöiden kehitys viime vuosien aikana. Olemme laatineet tämän muistion tutkimusryhmän kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta.

Työmarkkinajärjestöjen asettaman tutkimusryhmän työhön ovat osallistuneet seuraavat henkilöt: järjestöasiamies Ensio H e i k k i l ä Suomen Teknillisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, tutkija Tauno K a l l i n e n Taloudellisesta Tutkimuskeskuksesta, tutkija Niilo K o l j o n e n Suomen Ammattijärjestöstä, tutkimussihteeri Bjarne L i n d h o l m Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sihteeri Nils N i l s s o n Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitosta, tilastoasiainhoitaja Jarmo P e l l i k k a Liiketyöntantajien Keskusliitosta, johtaja Tauno R a n t a Suomen Työntantajain Keskusliitosta sekä toiminnanjohtaja Viljo S i r k i ä Maaseudun Työntantajaliitosta.

Helsingissä 3.9.1965

Timo Helelä

Paavo Grönlund

Ahti Molander

1. JOHDANTO

Tässä muistiossa on tarkastelun kohteiksi valittu sellaiset palkkaratkaisujen kannalta keskeiset tekijät kuten palkat, hinnat, työllisyys, tuottavuus ja tulonjako, niiden kehitys ajassa ja eri elinkeinoissa. Valtaosan muistion sisällöstä muodostaa luonnollisesti palkkoja koskeva tarkastelu.

Tutkimuksen kohteena on koko kansantalous. Tämä on lyönyt leimansa sekä tilastoaineiston valintaan että tulosten analyysiin. Tutkimusnäkökulman kokonaisvaltaisuudesta johtuu, ettei yksittäisten alojen erityisongelmia ole voitu ottaa huomioon.

Kokonaisvaltaisesta tarkastelukulmasta johtuu edelleen, että muistion perustana oleva tilastoaineisto pohjautuu kansantulolaskelmiin, jotka muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Näin on voitu välttyä päätymästä keskenään ristiriitaisiin tuloksiin, mikä usein saattaa olla seurauksena eri lähteistä peräisin olevan ja eri tavoin konstruoidun tilastoaineiston soveltamisesta.

Tässä yhteydessä on syytä todeta, että muistiota laadittaessa on ollut käytettävissä tarkistettujen kansantulolaskelmien uudet luvut.¹

1. Tarkistettujen kansantulolaskelmien tulokset sekä niiden laskentaperusteet julkaistaan Tilastokatsauksien syyskuun 1965 numerossa.

Muistion tarkastelu etenee seuraavasti: Johdantoluvun jälkeen tulevat selvittelyn kohteeksi sellaiset palkkakäsitteet kuten palkkasumma, muut työtulot, työvoimakustannukset, ansiotaso, palkkojen liukuminen sekä reaali-palkat. Pyrkimyksenä on ollut määritellä käytetyt käsitteet sekä esittää vuosilta 1954-1964 ja 1958-1964 yhtenäiset indeksisarjat kaikkien mainittujen käsitteiden osalta. Kolmannessa luvussa tarkastelun kohteena ovat keskeisimmät hintaindeksit, minkä jälkeen neljännessä ja viidennessä luvussa siirrytään tarkastelemaan työllisyyttä ja työn tuottavuutta. Kuudennessa luvussa suoritettu tulonjakotarkastelu kohdistuu lähinnä ansaittujen tulojen jakautumiseen tulotyypeittäin. Seitsemännessä luvussa on esitetty eräitä tietoja, jotka valaisevat kannattavuuden ja kilpailukyvyn kehitystä. Esitettyjen tietojen perusteella suoritetaan kahdeksannessa luvussa yhteenveto tapahtuneesta kehityksestä tarkastelun kohteena olevina ajanjaksoina.

Muistion päättää yhdeksäs luku, jossa pohditaan kokonaisuvaltaista tarkastelutapaa soveltaen palkkojen korotusvaraa vuonna 1966 eräiden olettamusten valossa. On syytä tähdentää, että palkkojen korotusvaraa arvioitaessa tarkastelukenttää on jouduttu voimakkaasti rajaamaan. Niinpä sellaisten palkan korotusvaran täsmällisen arvioimisen kannalta keskeisten tekijöiden kuten suhdannetilanteen, verotuksen sekä tulonsiirtojen vaikutuksia ei ole pyritty arvioimaan.

Muuttuvissa olosuhteissa ei ole mahdollista objektiivisesti todeta jonkin perusvuoden olevan ainoa mahdollinen "normaali-vuosi". Tarkastelun kohteeksi otettavan ajanjakson valinta riippuukin olennaisesti siitä, mihin kysymyksiin haetaan vastauksia ja mistä näkökulmasta asioita tarkastellaan.

Kun palkkapolitiikka nähdään osana kasvupolitiikkaa, on tarkasteltavan ajanjakson oltava riittävän pitkä, jotta olisi mahdollista selvittää mielenkiinnon kohteena olevien ilmiöiden pitkän aikavälin kehityssuunnat ja niiden välillä tapahtuneet muutokset. Niinpä palkkarakenteessa tai työvoiman elinkeinojakaumassa tapahtuvat muutokset ovat yleensä melko pitkän kehitysprosessin tuloksia, eikä pelkästään markkinamekanismin toiminta voi saada aikaan äkillisiä muutoksia niihin.

Palkkaratkaisut tehdään kuitenkin yleensä melko lyhyttä ajanjaksoa varten. Ratkaisuihin vaikuttaa tällöin paitsi sopimustilanteessa vallitseva taloudellinen "ilmapiiri" myös lähi-menneet kokemukset. Ulkomaankaupasta suuresti riippuvassa kansantaloudessa aiheuttavat lähinnä maailmantaloudesta peräisin olevat suhdanneheilahtelut tuntuvia vaihteluita yleisen kehityssuunnan molemmin puolin. Tästä syystä tulisi tarkastelun kohteena olevan periodin peittää ainakin yksi täysi suhdannekierto.

Jotta saataisiin kuva pitemmän ajanjakson kehitystendensseistä, on tässä muistiossa - lähinnä tilastollisista syistä - valittu tarkastelun kohteeksi vuodet 1954-1964. Toisaalta syksyn palkkaratkaisuja silmälläpitäen on selvitetty myös lyhyemmän ajanjakson eli vuosien 1958-1964 kehityspiirteet. Tilastollisen selvityksen kannalta jälkimmäinen ajanjakso on suhteellisen sovelias: sellaiset kansantaloutemme toimintaa muovanneet

toimenpiteet kuten palkkasäännöstely, tuontisäännöstelyn laajamittainen purkaminen sekä devalvaatio jäävät tarkasteluperiodin ulkopuolelle; mainitut vuodet peittävät täyden suhdannekierron; tilastot ovat vuoden 1957 jälkeen tuntuvasti parantuneet ja monipuolistuneet.

Jotta perusvuoden valintaan liittyviä pulmia voitaisiin jossain määrin välttää, on jäljempänä seuraavissa taulukoissa esitetty erikseen kunkin tilastosarjan keskimääräiset vuotuiset muutosprosentit.¹ Palkkojen, hintojen, työllisyyden sekä muiden tässä muistiossa esitettyjen tilastosarjojen prosenttiset muutokset vuodesta toiseen ovat vaihdelleet voimakkaasti. Taulukoissa esitetyt vuotuiset muutosprosentit sen sijaan kuvaavat keskimääräistä kehitystä tarkastelun kohteena olevina ajanjaksoina. Tätä menettelyä käyttämällä on mahdollista supistaa poikkeuksellisten vaihteluiden vaikutusta pitkän aikavälin kehityksestä muodostettavaan kuvaan.

1. Vuosien 1954-1964 sekä 1958-1964 yleistä kehityssuuntaa katsottiin parhaiten kuvaavan eksponentiaalisen trendin $y=ax^t$, jossa y =trendi, a =vakio, x =kasvukerroin ja t =aikamuuttuja. Keskimääräiset vuotuiset muutosprosentit on saatu trendien kasvukertoimista. - Selvennyksenä mainittakoon: Näin laskettuihin keskimääräisiin vuotuisiin muutosprosentteihin ei päästä jakamalla jonkin indeksisarjan muutosprosenttia esim. vuodesta 1954 vuoteen 1964 tarkasteluajanjakson vuosien lukumäärällä.

2. PALKKAKÄSITTEET

2.1. Näkökulma

Seuraavassa tarkastellaan aluksi palkkoja työnantajan ja työntekijän näkökulmasta sekä palkkojen kokonaistaloudellista merkitystä.

Työnantajan näkökulmasta katsottuna tarkoitetaan palkoilla niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat työvoiman käyttämisestä tuotannontekijänä tuotantoprosessissa. Lyhyellä tähtäyksellä, jolloin tuotantotekniikkaa ei liiemmin voida muuttaa ja työpalkan suuruuden ollessa yrityksen kannalta määrätty esim. työehtosopimuksissa, on yrittäjän ongelmana, missä laajuudessa tuotantoa harjoitetaan. Tällöin määräytyy myös, kuinka paljon työvoimaa käytetään. Pitkällä tähtäyksellä tuotantotekniikan muuttamiseen on sen sijaan mahdollisuuksia. Työpanoksen suhteellisen hinnan (verrattuna muiden tuotannontekijöiden hintoihin) suuruus vaikuttaa tällöin tuotantotekniikan valintaan. Työvoiman hinnan noustessa suhteessa pääoman hintaan työvoimaa pyritään korvaamaan pääomalla, ts. tuotantoa rationalisoidaan, mikä yleensä merkitsee pääomapanoksen lisäämistä työntekijää kohden. Vastaavasti pääomapanoksen hinnan noustessa suhteessa työvoiman hintaan pyritään supistamaan pääoman käyttöä suhteessa työvoimaan.

Työvoiman suorittamista työpanoksista - rahassa tai luontoisetuina - maksettava korvaus muodostaa kuitenkin vain osan työnantajan työvoimakustannuksista. Maksettujen palkkojen lisäksi työvoimakustannuksiin luetaan kaikki muutkin työvoiman käyt-

töön välittömästi liittyvät menot kuten työnantajan suorittamat sosiaalimenot.

Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että työnantajan näkökulmasta katsottuna palkkakustannukset tai työvoimakustannukset lasketaan yleensä tuotosyksikköä kohden.

Palkansaajan kannalta palkalla tarkoitetaan hänen saamaansa korvausta suoritetusta työpanosyksiköstä. Palkansaajan saamien palkkatulojen kokonaismäärään vaikuttaa myös hänen suorittamiensa työpanosten määrä. Viimeksi mainittu riippuu yhtäältä vallitsevasta työllisyystilanteesta ja toisaalta siitä, millaiset ovat palkansaajan arvostukset vapaa-ajan ja kokonaispalkkaa vastaavan hyödykevalikoiman välillä.

Palkansaajakotitalouden kannalta voidaan tehdä ero ansaittujen tulojen ja käytettävissä olevien tulojen välillä. Kun kotitalouden jonakin ajanjaksona ansaitsemista palkkatuloista vähennetään välittömät verot, jää jäljelle kotitalouden käytettävissä olevat palkkatulot. Kun näihin lisätään yhtäältä kotitalouden saamat muut tulot sekä toisaalta julkisen vallan ja muiden sektoreiden kotitaloudelle suorittamat tulonsiirrot, on kysymyksessä kotitalouden käytettävissä olevat tulot. Kotitalouden hyvinvointiin vaikuttaa käytettävissä olevien tulojen tavaroissa ja palveluksissa mitatun reaaliarvon lisäksi myös julkisen vallan tarjoamien julkisten kulutuspalvelusten määrä ja laatu.

On vielä syytä todeta, että vaikka työnantajapuoli tarkastelee palkkoja tuotosyksikköä kohden ja työntekijäpuoli työpanosyksikköä kohden, on molemmilla osapuolilla itse palkkakäsite kuitenkin sama. Työpanoksesta suoritettava korvaus muo-

dostaa työnantajan näkökulmasta katsottuna kustannuserän ja palkansaajan näkökulmasta katsottuna tuloerän.

Kokonaistaloudellisesta näkökulmasta katsottuna kansantaloudessa jonakin ajanjaksona maksettavat palkat muodostavat merkittävän osan kokonaistuloista. Näin ollen palkkatuloissa tapahtuvilla muutoksilla on huomattava vaikutus siihen, millaiseksi kokonaiskysyntä muodostuu. Mikäli palkkatulojen - tai muiden tulojen - nimellisen kohoamisen vuoksi kokonaiskysyntä pyrkii paisumaan nopeammin kuin kotimainen kokonaistarjonta samaan aikaan kasvaa, pyrkii yleinen hintataso kohoamaan. Näin ollen palkkojen nimellistä nousua ei aina vastaa samansuuruinen reaali-ansioiden nousu. Toisaalta ulkomaankauppaa käyvässä ns. avoimessa taloudessa osa kokonaiskysynnän paisumisesta purkautuu tuontin lisääntymisenä. Mikäli seurauksena on valuuttavarannon supistuminen, se on omiaan vaikuttamaan rahamarkkinoita kiristävästi ja tuotannon rahoitusmahdollisuuksia kaventavasti.

Palkat muodostavat kuitenkin myös keskeisen kustannustekijän. Mikäli työvoimakustannukset tuotosyksikköä kohden nousevat nopeammin kuin niissä maissa, joihin vientimme suuntautuu tai niissä maissa, joista kotimaisen tuotannon kanssa kilpaileva tuonti tapahtuu, aiheuttaa kotimaisen kustannustason nousu tuotantomme kilpailukyvyn heikkenemisen. Tällä saattaa vuorostaan olla haitallisia vaikutuksia sekä kotimaisen tuotannon määrään että sen kautta työllisyyteen.

2.2. Palkkasumma

Kansantalouden palkkasumma voidaan määritellä kansantaloudessa jonakin ajanjaksona suoritetuista työpanoksista maksettu-

jen, rahamäärässä ilmaistujen korvausten kokonaismääräksi. Vastaavasti voidaan puhua jonkin elinkeinohaaran, tuotannonalan tai yrityksen maksamasta palkkasummasta. Palkkasumma käsittää seuraavat erät: palkansaajille tilinmaksun yhteydessä tuloutetut rahamääräiset korvaukset; palkansaajien verotusarvon mukaiset luontoisedut; välittömät ennakkoverot valtiolle, kunnille ja seurakunnille; palkansaajien tuloista pidätetyt erilaiset sosiaalivakuutusmaksut.

Seuraavissa taulukoissa esitetään palkkasumman kehitys koko kansantaloudessa sekä eri elinkeinoissa vuosina 1954-1964 sekä 1958-1964.

Taulukko 1. Palkkasummat elinkeinoittain indekseinä (1954 = '100')

	Maa- ta- lous	Met- säta- lous	Teol- li- suus ¹	Rak. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa ym.	Julk. hall.	Luut	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henki- löt
1954	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1955	100	130	110	104	115	116	115	108	112	111	114
1956	107	133	123	116	132	138	140	128	127	123	136
1957	104	122	129	126	145	142	156	139	134	127	147
1958	100	121	131	138	150	149	172	144	141	130	159
1959	102	119	144	151	161	164	191	158	153	140	174
1960	97	142	166	167	176	184	206	175	171	158	193
1961	97	164	188	182	194	208	230	193	191	176	217
1962	104	172	204	194	214	235	256	213	208	189	242
1963	100	187	218	215	236	279	296	238	231	204	278
1964	124	229	258	244	269	319	350	260	267	235	323
Esikimääräi- sen muutos- prosentti vuot- ta kohden	+ 1	+ 7	+ 9	+ 9	+10	+11	+12	+10	+10	+ 8	+12

Taulukko 2. Palkkasummat elinkeinoittain indekseinä (1958 = '100')

	Maa- ta- lous	Met- säta- lous	Teol- li- suus	Rak. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa ym.	Julk. hall.	Luut	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henki- löt
1958	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1959	102	98	109	110	107	110	111	110	109	108	110
1960	97	118	126	121	117	123	120	122	122	122	121
1961	97	136	142	132	129	139	134	134	136	135	137
1962	104	142	155	141	142	157	149	148	148	145	153
1963	100	155	165	156	157	183	172	166	164	157	175
1964	124	190	191	177	179	213	204	181	190	181	204
Esikimääräi- sen muutospro- sentti vuotta kohden	+ 2	+11	+11	+10	+10	+13	+12	+11	+11	+10	+13

Edellä saatua kuvaa täydentää seuraava taulukko 3., jossa on esitetty, miten elinkeinojen osuudet kansantalouden koko palkkasummasta ovat muuttuneet vuosina 1954-1964.

Taulukko 3. Palkkasummat elinkeinoittain, % koko palkkasummasta vuosina 1954-1964

	Maa- ta- lous	Met- säta- lous	Teol- li- suus	Rak. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa ym.	Julk. hall.	Luut	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henki- löt
1954	3.3	7.8	34.1	15.9	7.7	11.6	13.4	6.2	100.0	63.3	36.7
1955	3.0	9.0	33.6	14.8	7.9	12.0	13.7	6.0	100.0	62.6	37.4
1956	2.8	8.2	32.9	14.7	8.0	12.5	14.7	6.2	100.0	60.8	39.2
1957	2.6	7.1	32.9	14.9	8.3	12.2	15.5	6.5	100.0	59.9	40.1
1958	2.3	6.7	32.0	15.6	8.3	12.3	16.4	6.4	100.0	58.6	41.4
1959	2.2	6.1	32.1	15.8	8.1	12.5	16.8	6.4	100.0	58.2	41.8
1960	1.9	6.5	33.2	15.5	7.9	12.5	16.1	6.4	100.0	58.6	41.4
1961	1.7	6.7	33.5	15.1	7.9	12.6	16.2	6.3	100.0	58.3	41.7
1962	1.7	6.4	33.3	14.8	7.9	13.1	16.4	6.4	100.0	57.4	42.6
1963	1.5	6.3	32.2	14.8	7.9	13.7	17.2	6.4	100.0	55.8	44.2
1964	1.5	6.7	32.1	14.5	7.8	13.8	17.6	6.0	100.0	55.6	44.4

1. Teollisuus sisältää myös teollisen käsityön kaikissa seuraavissa teollisuutta koskevissa lukusarjoissa ellei toisin ilmoiteta.

Koko kansantaloudessa tai jossakin elinkeinohaarassa maksetun palkkasumman muutoksiin vaikuttavat suoritetusta työpanosyksiköstä maksetun korvauksen suuruudessa tapahtuvat muutokset sekä työpanoksen määrän muutokset. Viimeksi mainitussa tapahtuneisiin muutoksiin vaikuttavat paitsi kokonaistaloudellisen aktiviteetin vaihtelut myös kansantalouden rakennemuutokset.

Yhteenvedona edellä olevista taulukoista voidaan esittää seuraava:

- Vuosina 1954-1964 palkkasumma kasvoi keskimäärin 10 prosentilla vuodessa vastaavan luvun ollessa vuosina 1958-1964 hieman korkeampi eli 11 %.
- Vuosina 1954-1964 viidennes ja vuosina 1958-1964 runsas neljännes palkkasumman keskimääräisestä vuotuisesta lisäyksestä johtui palkansaajien työvuosissa mitatun työllisyyden kasvusta.
- Molempina tarkastelun kohteina olevina ajanjaksoina palkkasumman keskimääräinen vuotuinen kasvunopeus oli voimakkain kaupan, pankkien ja vakuutuslaitosten sekä julkisen hallinnon piirissä. Sen sijaan maatalouden palkkasumman keskimääräinen vuosikasvu oli 1-2 %.
- Lähinnä tuotannon elinkeinorakenteessa tapahtuneista muutoksista sekä käytetyn työvoiman toimihenkilöistymisestä johtuu, että toimihenkilöiden palkkasumman kasvu on ollut työntekijöiden palkkasumman kasvua nopeampaa.

Työllisyyden rakennemuutokset heijastuvat selvästi myös seuraavassa asetelmassa, jossa on esitetty palkkasumman prosenttijakautuma kolmesta eri elinkeinoryhmästä.

Palkkasumman prosenttinen jakautuminen elinkeinoryhmittäin vuosina 1954, 1958 ja 1964

	Maa- ja met- säätalous	Teollisuus ja raken- nustoiminta	Palvelus- elinkeinot	Yhteensä
1954	11.1	50.0	38.9	100.0
1958	9.0	47.6	43.4	100.0
1964	8.2	46.6	45.2	100.0

2.3. Muut työtulot

Muilla työtuloilla tarkoitetaan kaikkia niitä työvoiman käyttöön välittömästi liittyviä menoja, jotka työnantajilla on palkkasumman lisäksi. Suomen kansantulotilastossa näihin menoihin sisällytetään työnantajien suorittamat kansaneläke- ja lapsilisämaksut ym. sosiaalikulut, joihin työntekijöiden hyväksi suoritettujen maksujen lisäksi sisältyy muille suoritettuja tulonsiirtoja. Seuraavassa taulukossa 4 on esitetty muiden työtulojen kehitys Suomessa.

Taulukko 4. Muut työtulot indekseinä (1954 = '100' ja 1958 = '100')

1954	100	
1955	113	
1956	124	
1957	130	
1958	145	100
1959	161	110
1960	177	122
1961	199	137
1962	246	169
1963	301	197
1964	355	244
keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+13	+13

Vuosina 1954-1964 sekä vuosina 1958-1964 muut työtulot kasvoivat keskimäärin nopeammin kuin koko palkkasumma.

2.4. Työvoimakustannusten kehitys

Kuten aiemmin todettiin, työvoimakustannuksiin luetaan paitsi palkkasumma myös edellä käsitellyt "muut työtulot". Taulukossa 5. työvoimakustannukset on esitetty eriteltynä vuosilta 1954-1964.

Taulukko 5. Työvoimakustannusten prosenttinen jakautuma vuosina 1954-1964

Vuosi	Muut työtulot					Palkat	Työvoimakustannukset
	Kansaneläke- ja lapsilisä-maks.	Työttömyysvakuutusmaksut	Työeläke- ja kevuutusmaksut	Muut sosiaalikulut	Muut työtulot yhteensä		
1954	4.4	-	-	5.1	9.5	90.5	100.0
1955	4.4	-	-	5.1	9.5	90.5	100.0
1956	3.9	-	-	5.4	9.3	90.7	100.0
1957	3.7	-	-	5.5	9.2	90.8	100.0
1958	4.0	-	-	5.8	9.8	90.2	100.0
1959	4.4	-	-	5.9	10.3	89.7	100.0
1960	4.0	-	-	5.8	9.8	90.2	100.0
1961	4.0	0.1	-	5.7	9.8	90.2	100.0
1962	4.1	0.2	1.5	5.2	11.0	89.0	100.0
1963	4.3	0.1	3.3	4.2	11.9	88.1	100.0
1964	4.6	0.1	3.3	4.1	12.2	87.8	100.0

Yhteenvetona taulukosta 5. todettakoon seuraava:

palkkojen suhteellinen osuus työvoimakustannuksista on supeistunut. Lähinnä työnantajien suorittamien työttömyysvakuutus- ja työeläkevakuutusmaksujen vuoksi muiden työtulojen osuus työvoimakustannuksista on sen sijaan kohonnut 9.5 prosentista vuonna 1954 12.2 prosenttiin vuonna 1964.

Työvoimakustannukset voidaan jakaa kahdella eri tavalla hinta- ja määräkomponentteihin. Ensimmäkin työmarkkinoiden ja tuotantotekniikan valinnan kannalta on mielekästä jakaa työvoimakustannukset määrä- ja hintakomponentteihin siten, että työvoimakustannukset jaetaan tuotantoprosessissa käytettyjen työpanosyksikköjen määrällä. Tällöin päädytään työpanosyksikköä kohden lasketuihin työvoimakustannuksiin.

Toiseksi, kun tarkastelun kohteena on tuotoksen hinnoittelu ja hyödykemarkkinat, on työvoimakustannukset syytä jakaa tuotettujen tuotosyksikköjen määrällä. Tällöin saadaan lasketuksi työvoimakustannukset tuotosyksikköä kohden.

Tuotosyksikköä kohden sekä työpanosyksikköä kohden lasketujen työvoimakustannusten välinen suhde on yksinkertainen; jakamalla työpanosyksikköä kohden lasketut työvoimakustannukset työn keskimääräisellä tuottavuudella saadaan työvoimakustannukset tuotosyksikköä kohden. Tällöin työn tuottavuus ilmoitetaan tuotoksen ja työpanoksen välisenä suhteena. Tuotosyksikköä kohden lasketut työvoimakustannukset ilmaisevat, kuinka paljon työpanosyksikköä kohden lasketut työvoimakustannukset ovat muuttuneet suhteessa työn keskimääräiseen tuottavuuteen.¹

Kun tuotosyksikköä kohden lasketut työvoimakustannukset jaetaan edelleen kokonaistuotannon hintaindeksillä, voidaan tarkastella, missä määrin työvoimakustannusten nousu on ylittänyt tai alittanut samanaikaisen hintojen nousun. Työvoimakustannusten ja tuotannon hintaindeksin suhde ilmaisee toisaalta palkkojen kansantulo-osuuden kehityksen.²

1. $\frac{W}{Q} = \frac{W}{N} : \frac{Q}{N}$, jossa W = työvoimakustannukset, N = työpanoksen määrä ja Q = kokonaistuotannon määrä.

2. $\frac{W}{Y} = \frac{W}{P \cdot Q} = \frac{W}{Q} : P$, jossa P = kokonaistuotannon hintaindeksi.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty edellä käsiteltyjen suhdelukujen kehitys vuosina 1954-1964 ja 1958-1964; työvoimakustannuksista on otettu huomioon ainoastaan palkkakustannukset. Työpanosyksikköä kohden laskettuja palkkakustannuksia on mitattu tällöin palkkasummalla jaettuna palkansaajien miestyövuosissa mitatulla työpanoksella (= palkansaajien keskimääräisillä vuosiansioilla) ja työn tuottavuutta bruttokansantuotteen volyymin ja palkansaajien miestyövuosissa mitatun työpanoksen suhteen avulla. Tällöin palkkakustannukset tuotosyksikköä kohden tulevat ilmaistuksi palkkasumman ja bruttokansantuotteen volyymin suhteen avulla. Palkkojen kansantulo-osuus tulee ilmaistua palkkasumman ja bruttokansantuotteen arvon avulla.¹

1. Todettakoon, että suorittamalla esitetyt laskutoimitukset ei palkkojen laskennallisen kansantulo-osuuden osalta päästä täysin samaan lukusarjaan kuin mitä taulukossa on esitetty johtuen pyöristyksistä, joita laskelmaa suoritettaessa joudutaan tekemään.

Taulukko 6. Eräiden keskeisten suhdelukujen kehitys vuosina 1954-1964.

	Palkansaa- jien keski- määräiset vuosiansiot	Bruttokan- santuotteen volyyymi pal- kansajien työpanosta kohden	Palkkakus- tannukset tuotosyk- sikköä koh- den	Bruttokan- santuotteen hintaindeksi	Palkkojen osuus brut- tokansan- tulosta
1954	100	100	100	100	100
1955	107	102	105	106	100
1956	120	102	118	115	102
1957	128	106	121	120	100
1958	135	108	126	129	96
1959	143	112	128	131	98
1960	152	117	130	135	96
1961	164	121	135	141	96
1962	174	122	142	143	98
1963	191	124	154	155	100
1964	216	128	168	167	100

Taulukko 7. Eräiden keskeisten suhdelukujen kehitys vuosina 1958-1964.

	Palkansaa- jien keski- määräiset vuosiansiot	Bruttokan- santuotteen volyyymi pal- kansajien työpanosta kohden	Palkkakus- tannukset tuotosyk- sikköä koh- den	Bruttokan- santuotteen hintaindek- si	Palkkojen osuus brut- tokansan- tulosta
1958	100	100	100	100	100
1959	106	104	102	102	102
1960	112	108	103	105	100
1961	121	112	107	109	100
1962	129	113	113	111	102
1963	142	115	122	120	104
1964	160	119	133	129	104

2.5. Ansiotason kehitys

Koko palkansaajaväestön kannalta on keskeisin palkkasuure lähinnä palkkasumma ja muut työtulot. Palkkapolitiikassa tulee tällöin kysymykseen tarkastella palkkojen tai palkkasumman ja muiden työtulojen osuutta kansantulosta, palkkojen suhdetta muihin tulotyyppeihin sekä palkkasumman jakautumista eri palkansaajaryhmien kesken. Nämä kysymykset liittyvät kuitenkin etupäässä tulonjakoon liittyviin ongelmiin, ja kysymyksiin palataan tuonnempana tarkasteltaessa tulonjakoa ja sen kehitystä.

Yksittäisen palkansaajan kannalta sensijaan tulevat esille lähinnä seuraavat kysymykset: kuinka paljon palkansaajalle maksetaan korvausta yhdestä suoritetusta työpanoksesta, kuinka paljon häneltä kysytään työsuorituksia tähän hintaan sekä miten paljon tavaroita ja palveluksia tällä palkalla voi ostaa.

Eri palkansaajien suorittamien työpanosyksikköjen määrässä sekä työpanosyksiköstä maksettujen korvauksien suuruudessa esiintyy tuntuvia eroja. Samoin palkansaajien kulutustottumukset eivät suinkaan ole yhdenmukaisia. Koko kansantaloutta koskevassa tarkastelussa ei kuitenkaan ole mahdollista lähteä tarkastelemaan yksityiskohtaisesti yksittäisten palkansaajien tai eri palkansaajaryhmien jonakin ajanjaksona ansaitsemia palkkoja. Yleiskuvan saamiseksi on pyrittävä tiivistämään käytettävissä oleva tieto siten, että saataisiin käsitys keskimäärin jonkin elinkeinohaaran palkansaajille tai kaikille palkansaajille maksetuista palkoista jonakin ajanjaksona tai maksettujen palkkojen keskimäärässä ajanjaksosta toiseen tapahtuneista muutoksista.

Mikäli kaikista työsuorituksista ja niistä maksetuista

korvauksista olisi käytettävissä yksityiskohtaiset tiedot, voitaisiin laatia palkkatasoindeksit, joissa työllistetyin työvoiman ikä- ja sukupuolirakenteen, elinkeinotaisen jakautuman, palkkaperusteiden mukaisen jakautuman sekä työllisyystilanteen muutosten vaikutukset olisi kokonaan eliminoitu. Tähän ei kuitenkaan yleensä ole mahdollisuuksia, vaan käytännössä on tyydyttävä laatimaan ansiotasoindeksijä, jotka poikkeavat toisistaan lähinnä siinä suhteessa, miten pitkälle työvoiman rakenteessa tapahtuvat muutokset on otettu huomioon.

Jakamalla koko kansantalouden tai jonkin elinkeinon palkkasumma suoritettujen työvuosien määrällä, saadaan keskimääräiset markoissa ilmaistut vuosipalkat, joiden perusteella voidaan laatia vuosiansioindeksit. Näihin lukuihin vaikuttavat kuitenkin paitsi ansioissa myös työvoiman rakenteessa tapahtuneet muutokset.

Tilastollisen päätoimiston julkaisemassa palkansaajien yleisessä ansiotasoindeksissä,¹ joka on laadittu painottamalla yhteen kiintein palkkasummapainoin mahdollisimman tasarakenteisten palkansaajaryhmien palkkasummien ja työpanosten määrien suhteet, tulevat tällaiset muutokset pääosiltaan eliminoiduksi. Työvoiman rakenteelliset muutokset vaikuttavat mainittuun indeksiin ainoastaan näiden tasarakenteisten ryhmien sisällä, mutta ei sen sijaan ryhmien välillä.

Mikäli tarkastelun kohteena on suhteellisen lyhyt ajanjakso, ei molempien edellä mainittujen indeksien välillä kuitenkaan pääse rakennemuutoksista huolimatta muodostumaan mitään

1. Laskentamenetelmät on selostettu Tilastokatsauksissa N:o 10/1958 julkaistussa artikkelissa "Palkansaajien ansiotasoa ja palkkasummaa kuvaava neljännesvuositilasto".

suuria eroja. Seuraavissa taulukoissa 8 ja 9 on esitetty paitsi keskimääräisten vuosipalkkojen indeksi, joka on laskettu palkkasummatietojen ja palkansaajien suorittamien työvuosien määrää koskevien tietojen avulla, myös Tilastollisen päätoimiston laskema palkansaajien yleinen ansiotasoindeksi. Näiden indeksien välinen ero oli suurimmillaan ollessaan 3 prosenttia.

Taulukko 8.

A. Keskimääräiset vuosipalkat
B. Yleinen ansiotasoindeksi
C. A:B indeksinä

	A	B	C
1954	100	100	100
1955	107	107	100
1956	120	122	98
1957	128	128	100
1958	135	134	101
1959	143	141	101
1960	152	149	102
1961	164	160	103
1962	174	169	103
1963	191	185	103
1964	216	210	103
Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+ 7	+ 7	+ 1

Taulukko 9.

	A	B	C
1958	100	100	100
1959	106	105	101
1960	112	111	101
1961	121	119	102
1962	129	126	102
1963	142	138	103
1964	160	156	103
Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+ 8	+ 7	+ 1

Taulukoissa 10 ja 11 on esitetty palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin kehitys elinkeinoittain.

Taulukko 10. Palkansaajien ansiotason kehitys elinkeinoittain vuosina 1954-1964, 1954 = 100

	Maa- ta- lous	Met- ta- lous	Teol- li- suus	Rak. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa- ym.	Julk. hall.	Muut	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henki- löt
1954	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1955	107	118	104	107	111	105	110	107	107	107	107
1956	122	130	118	123	126	122	129	121	122	120	124
1957	129	132	123	125	133	127	138	126	128	126	130
1958	133	138	130	128	143	134	148	131	134	131	139
1959	136	138	137	134	150	140	156	136	141	138	145
1960	144	145	146	143	156	146	164	142	149	146	153
1961	150	160	157	157	167	155	176	151	160	157	164
1962	154	170	166	167	176	164	187	157	169	166	174
1963	175	192	178	183	192	182	209	168	185	181	192
1964	201	227	201	206	216	207	238	188	210	205	217
Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+ 6	+ 7	+ 7	+ 7	+ 7	+ 7	+ 8	+ 6	+ 7	+ 7	+ 7

Taulukko 11. Palkansaajien ansiotason kehitys elinkeinoittain vuosina 1958-1964, 1958 = 100

	Maa- ta- lous	Met- ta- lous	Teol- li- suus	Rak. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa- ym.	Julk. hall.	Muut	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henki- löt
1958	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1959	103	101	106	105	105	104	105	104	105	105	105
1960	109	105	112	112	109	109	111	108	111	111	110
1961	114	116	121	128	117	115	119	116	119	120	118
1962	117	124	128	131	123	122	126	120	126	127	125
1963	132	139	137	143	134	136	141	129	138	138	138
1964	152	165	155	161	152	154	161	144	156	156	157
Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+ 7	+ 9	+ 7	+ 8	+ 7	+ 7	+ 8	+ 6	+ 7	+ 7	+ 7

Koska palkkaneuvotteluissa teollisuustyöntekijöiden palkkojen kehitys näyttelee keskeistä osaa, on taulukoissa 12. ja 13. esitetty Tilastollisen päätoimiston laskema teollisuuden ja käsityön piirissä työskentelevien palkansaajien (toimihen-

kilöiden ja työntekijöiden) ansiotasoindeksi sekä STK:n laatimat ansioindeksit teollisuustyöntekijöiden keskituntiansioista.¹

Taulukko 12. Teollisuuden kaikkien palkansaaajien ansiotasoindeksi sekä teollisuustyöntekijöiden keskituntiansioindeksit vuosina 1958-1964

Vuosi	Kaikki palkansaaajat	Työntekijät			
		Miehet		Naiset	
		Ilman arki- pyhäkorv.	Arkipyhä- korv. ml.	Ilman arki- pyhäkorv.	Arkipyhä- korv. ml.
1954	100	100	100	100	100
1955	104	104		104	
1956	118	116		118	
1957	123	122		124	
1958	130	128		129	
1959	137	135		135	
1960	146	144	145	142	143
1961	157	155	156	151	153
1962	166	163	166	160	161
1963	178	174	177	172	175
1964	201	196	199	196	199

Taulukko 13. Teollisuuden kaikkien palkansaaajien ansiotasoindeksi sekä teollisuustyöntekijöiden keskituntiansioindeksit vuosina 1958-1964

Vuosi	Kaikki palkansaaajat	Työntekijät			
		Miehet		Naiset	
		Ilman arki- tyhäkorv.	Arkipyhä- korv. ml.	Ilman arki- pyhäkorv.	Arkipyhä- korv. ml.
1958	100	100	100	100	100
1959	106	106		105	
1960	112	113	113	110	111
1961	121	121	122	117	118
1962	128	128	130	124	125
1963	137	136	138	133	135
1964	155	153	155	152	154

1. Keskituntiansioindeksejä laadittaessa noudatetaan seuraavia periaatteita:

Luvut perustuvat Suomen Työnantajain Keskusliiton yhteistoiminnassa jäsenliittojensa kanssa keräämän aineiston pohjalla laskettuun vuosineljänneksittäiseen teollisuustyöntekijäin palkkatilastoon.

Tilastoon sisältyvä työntekijämäärä on lähes 200 000, joista naisia n. 35 %.

Tiedustelu suoritetaan vuosineljänneksittäin ja osa aineistosta käsittää koko vuosineljänneksen.

Tilasto koostuu monista eri teollisuushaaroista, joille kullekin lasketaan keskituntiansio paikkakuntaluokittain ja koko maan osalta. Keskituntiansioita laskettaessa voidaan tilaston valtaosalta (eri teollisuushaarojen osalta aina) käyttää painoina työtunteja. Yhdistettäessä eri teollisuushaaroja suuremmiksi kokonaisuuksiksi (kuten esim. nahka-, kenkä-, nahkatyö- ja kumitavarateollisuus) samoin kuin koko teollisuuden keskituntiansioita laskettaessa käytetään painoina os. vuosineljänneksen työntekijämääriä. Tämä johtuu siitä, että eri teollisuuden haaroilla voi olla eri pituiset tiedustelukaudet.

Koko vuotta koskevat keskituntiansiot ovat vuosineljännesten aritmeettiset keskiarvot.

Keskituntiansioon sisältyy kaikki tehdyllä työajalta maksettu palkka ylitöet mukaanluettuna. Ansioon ei siten sisälly sellaisia eritä kuten esim. vuosilomapalkka ja -korvaus, sairausajan palkka jne. Kuitenkin on vuodesta 1960 lähtien laskettu rinnakkaissarja, johon en. vuodelta suoritettun tutkimuksen pohjalta on arvioitu ns. erillisinä maksettujen arkipyhäkorvausten osuus mukaan.

Taulukoiden perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

- Sekä vuosina 1954-1964 että vuosina 1958-1964 palkansaajien yleinen ansiotaso on noussut keskimäärin 7 prosentilla vuodessa;
- Vuosina 1954-1964 keskimääräistä kasvuvauhtia nopeammin kehittyivät julkisen hallinnon piirissä toimivien palkansaajien ansiot, kun taas maatalouden ja "muiden elinkeinojen" palkansaajien ansiot nousivat keskimääräistä hitaammin;
- Vuosina 1958-1964 kehittyivät keskimääräistä nopeammin metsätalouden, rakennustoiminnan ja julkisen hallinnon piirissä työskentelevien palkansaajien ansiot.

2.6. Sopimuspalkkataso ja palkkojen liukuminen

Työmarkkinajärjestöjen keskinäisissä neuvotteluissa sovi-
taan normi- tai ohjepalkkoista. Tämä on tariffinluontoisena esi-
tetty suositus siitä, miten suuri korvaus on suoritettava työ-
panosyksiköstä. Valtion ja kuntien virkamiehillä tämä yleensä
on sitova ohje, mutta muilla tavallisesti vähimmäismäärä.

Maksetut palkat saattavat poiketa sopimuspalkkoista. Makset-
tujen palkkojen ja sopimuspalkkojen välistä eroa on totuttu ni-
mittämään "palkkojen liukumiseksi".

Taulukossa 14 on esitetty palkansaajien yleisen ansiotason
kehitys, solmittujen työehtosopimusten avulla laadittu varsin
karkea arvio sopimuspalkkatason kehityksestä, näiden indeksien

vuotuiset muutosprosentit sekä palkkojen liukuminen palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin ja ohjepalkkaindeksin muutosprosenttien erotuksena. Tässä yhteydessä on huomattava, että kysymyksessä on ainoastaan summittainen arvio vuosittain havaittavissa olevasta palkkojen liukumisesta. Ansiotason ja sopimuspalkkatason indeksit kuvaavat vuosikeskimäärien kehitystä.

Taulukko 14. Palkkojen liukuminen yleisen ansiotason ja sopimuspalkkojen muutosten erotuksena

	Ansio- taso	muutos %	Sopimus- palkka- taso	muutos %	Palkko- jen liu- kuminen
1954	100		100		
1955	107	+ 4.0	103	+ 3.0	+ 1.0
1956	122	+17.3	115	+11.7	+ 5.6
1957	128	+ 4.9	119	+ 3.5	+ 1.4
1958	134	+ 4.7	125	+ 5.0	- 0.3
1959	141	+ 5.2	130	+ 4.0	+ 1.2
1960	149	+ 5.7	134	+ 3.1	+ 2.6
1961	160	+ 7.4	140	+ 4.5	+ 2.9
1962	169	+ 5.6	145	+ 3.6	+ 2.0
1963	185	+ 9.5	156	+ 7.6	+ 1.9
1964	210	+13.5	172	+10.3	+ 3.2

Palkkojen liukumisen suuruus näyttää olevan yhteydessä yleisen taloudellisen tilanteen sekä työllisyysnäkökymien kehittymiseen. Palkkojen liukuminen on yleensä lievää taloudellisen aktiviteetin ollessa laimeata ja työllisyystilanteen heikentyessä. Palkkojen liukuminen voimistuu taloudellisen aktiviteetin lisääntyessä ja työllisyystilanteen parantuessa.

Yhteenvetona todettakoon:

- Vuosina 1955-1964 palkkojen liukuminen on ollut keskimäärin vajaat 3 % vuodessa. Vuosina 1958-1964 palkkojen liukuminen on ollut jonkin verran hitaampaa eli noin 2 % vuotta kohden.

2.7. Reaalipalkat

Palkansaajien keskimääräisten reaalipalkkojen kehitystä on tässä muistiossa mitattu jakamalla palkansaajien yleisen ansiotason indeksi elinkustannusindeksillä.

Todettakoon, että tällöin on kysymyksessä ansaittujen palkkatulojen kehityksen vertaaminen kulutushyödykkeiden hintojen kehitykseen. Julkinen valta vaikuttaa kuitenkin välittömän verotuksen ja tulonsiirtojen avulla palkansaajien ja muiden tulonsaajaryhmien käytettävissä oleviin tuloihin. Tämän vuoksi ansaittujen palkkatulojen ja palkansaajien käytettävissä olevien tulojen kehitys ei aina muodostu samansuuntaiseksi. Etenkin inflaatio-olosuhteissa - veroperusteiden ja palkansaajille suoritettujen tulonsiirtojen pysyessä ennallaan - progressiivinen verotus vaikuttaa ansaittujen palkkatulojen ja käytettävissä olevien palkkatulojen eroa suurentavasti. Tutkimusryhmällä ei tässä vaiheessa ole ollut mahdollisuutta ryhtyä tämän ongelmakentän kartoittamiseen.

Reaalipalkkojen kehitys elinkeinoittain vuosina 1954-1964 ja 1958-1964 on esitetty taulukoissa 15 ja 16.

Taulukko 15. Palkansaajien reaaliansioiden kehitys vuosina 1954-1964 indekseinä (1954 = '100')

	Maa- ta- lous	Metsä- ta- lous	Teol- li- suus	Rak. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa ym.	Julk. hall.	Muut	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henki- löt
1954	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1955	110	122	107	110	115	108	114	110	110	110	110
1956	113	120	109	114	117	113	119	112	113	111	115
1957	107	110	103	104	111	106	115	105	107	105	108
1958	104	108	102	100	112	105	116	102	105	102	109
1959	105	106	105	103	115	108	120	105	108	106	112
1960	107	108	109	107	116	109	122	106	111	109	114
1961	110	117	115	115	122	113	128	110	117	115	120
1962	108	119	116	117	123	115	131	110	118	116	122
1963	117	128	119	122	128	121	139	112	123	121	128
1964	122	138	122	125	131	125	144	114	127	124	132
Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+ 1	+ 2	+ 2	+ 2	+ 2	+ 2	+ 3	+ 1	+ 2	+ 2	+ 2

Taulukko 16. Palkansaajien reaaliansioiden kehitys vuosina 1958-1964 indekseinä (1958 = '100')

	Maa- ta- lous	Met- säta- lous	Teol- li- suus	Rak. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa ym.	Julk. hall.	Muut	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henki- löt
1958	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1959	101	99	104	103	103	102	103	102	103	103	103
1960	104	100	107	107	104	104	106	103	106	106	105
1961	107	108	113	115	109	107	111	108	111	112	110
1962	105	112	115	118	111	110	114	108	114	114	113
1963	113	119	118	122	115	116	121	110	118	118	118
1964	118	128	120	125	118	119	125	112	121	121	122
Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+ 3	+ 4	+ 3	+ 4	+ 3	+ 3	+ 4	+ 2	+ 3	+ 3	+ 3

- Vuosina 1954-1964 palkansaajien reaaliansioidet kasvoivat keskimäärin 2 prosentilla vuodessa, kun sen sijaan vuosina 1958-1964 vastaava prosenttiluku oli 3.

Taulukko 18. Eräiden keskeisten hintaindeksien kehitys vuosina 1958-1964

	Elin- kus- tan- nusin- deksi	Brutto- kan- san- tuott. hinta- ind.	Net- tokan- san- tuott. hinta- ind.	Tuk- ku- hinta- ind.	Koti- mai- set tava- rat	Tuon- tita- varat	Maa- ta- lous- tuot- teet	Met- sä- tal. tuot- teet	Teol- li- suus- tuot- teet	Vien- ti- hin- nat	Rak. kust.
1958	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1959	102	102	102	101	102	98	100	99	102	94	101
1960	105	105	105	105	106	99	107	107	105	102	104
1961	107	109	110	105	107	98	104	115	106	103	109
1962	111	111	113	107	109	99	112	116	109	100	113
1963	117	120	122	111	113	102	114	122	112	104	120
1964	129	129	131	119	123	107	126	143	122	114	128
keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden	+ 4	+ 4	+ 4	+ 3	+ 3	+ 1	+ 4	+ 6	+ 3	+ 2	+ 4

Edellä esitetyistä taulukoista käy selville:

- Vuosina 1954-1964 hintakehitys mitattuna eri hintaindekseillä on ollut suhteellisen tasaista - ainoastaan elinkustannusindeksi ja brutto- sekä nettokansantuotteen hintaindeksit ovat nousseet keskimäärin 5 prosentin vuosivauhdilla vastaavan nousun ollessa 4 prosenttia muiden hintaindeksien kohdalla.
- Myös vuosina 1958-1964 elinkustannusindeksin ja brutto- sekä nettokansantuotteen hintaindeksin nousu on ollut keskimäärin muiden hintaindeksien samanaikaista nousua voimakkaampi. Alaryhmistä maataloustuotteiden ja metsätaloustuotteiden hinnat sekä rakennuskustannukset ovat nousseet eniten. Keskimääräistä hitaampi nousuvauhti on havaittavissa tuonti- ja vientihintojen kohdalla.

Koska bruttokansantuotteen hintaindeksiä käytetään tuonnempana yleisen hintatason muutosten mittana, on tässä yhteydessä syytä todeta, että bruttokansantuotteen hintaindeksi peittää kansantaloudessa jonakin ajanjaksona tapahtuneet kaikki hintojen muutokset.

4. TYÖLLISYYS JA TYÖPANOS

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön Työmarkkina-
tutkimustoimiston soveltamien käsitteiden mukaan työvoimalla
tarkoitetaan työllisen työvoiman ja työttömän työvoiman summaa.

Työlliseen työvoimaan katsotaan kuuluvaksi kaikki ne
15 vuotta täyttäneet henkilöt, jotka tilastointiviikon aikana
kuuluvat jompaan kumpaan seuraavista ryhmistä: a) työssä ole-
vat; henkilöt, jotka laskentaviikon aikana tekivät työtä palk-
kaa tai voittoa saadakseen sekä yrittäjää palkatta vähintään
15 tuntia avustavat perheenjäsenet, b) työpaikastaan (oma yri-
tys mukaanluettuna) tilapäisesti poissaolevat; henkilöt, joil-
la ao. viikon aikana oli työpaikka, jossa he olivat aikaisemmin
työskennelleet, mutta josta he laskentaviikon ajan olivat tila-
päisesti poissa sairauden, tapaturman, työriidan, loman (ei kui-
tenkaan pakkoloman), huonon sään tai konevian takia.

Työttömään työvoimaan katsotaan kuuluviksi kaikki 15 vuot-
ta täyttäneet henkilöt, jotka koko laskentaviikon ajan täyttävät
jonkin seuraavista ehdoista: a) olivat työpaikkaa vaille, työ-
hön käytettävissä ja hakivat työtä tai olivat sopineet työn al-
kamisesta korkeintaan 30 päivän kuluessa, b) olivat työpaikas-
taan pakkolomalla.

Seuraavassa taulukossa on esitetty näin määritellyt Työmark-
kinatutkimustoimiston laskemat työvoimaluvut vuosilta 1961-1964
sekä arviot vuosille 1965-1966. Vertailun vuoksi on esitetty
myös henkikirjoitetusta väestöstä käytettävissä olevien tietojen
perusteella lasketut luvut 15 vuotta täyttäneestä väestöstä.

Taulukko 19. 15 vuotta täyttänyt väestö ja työvoima

Vuosi	15 vuotta täyttänyt väestö		Työvoima	
	1 000 henkeä	muutos %	1 000 henkeä	muutos %
1959	3 048	+ 1.0
1960	3 088	+ 1.3
1961	3 129	+ 1.3	2 144	..
1962	3 183	+ 1.7	2 166	+ 1.0
1963	3 235	+ 1.6	2 160	- 0.3
1964 ^e	3 289	+ 1.7	2 185	+ 1.2
1965 ^e	3 342	+ 1.6	2 229	+ 1.9
1966 ^e	3 391	+ 1.4	2 251	+ 0.9

e = arvio

Työllistettyjen henkilöiden lukumäärä ei kuitenkaan ota huomioon vaihteluita tehdyissä työtunneissa ja työsuoritusten rakenteessa. Mikäli kaikista kansantaloudessa tai jossakin elinkeinohaarassa jonakin ajanjaksona suoritetuista työpanoksista olisi käytettävissä riittävän yksityiskohtaiset tiedot, voitaisiin laatia sellaiset arviot työllisyydestä ja sen kehityksestä, joihin rakennemuutokset eivät vaikuttaisi ja jotka ottaisivat huomioon työpanosten "laadussa" esiintyvät erot. Käytännössä on kuitenkin osoittautunut vaikeaksi ongelmaksi ottaa huomioon työsuoritusten rakenteessa tapahtuvat muutokset. Tästä syystä suoritettujen työpanosten määrää ja vaihteluita on tyydytty mittaamaan työnsuorituksiin käytetyn ajan avulla. Aikayksikön valinnasta riippuen voidaan puhua työvuosissa, työkuukausissa tai työtunneissa mitatusta työpanoksesta.

Seuraavissa taulukoissa 20. ja 21. on esitetty miestyövuosissa mitatun työpanoksen¹ kehitys vuosina 1954-1964 ja 1958-1964.

1. Sovelletuista käsitteistä ks. Tilastokatsauksissa N:o 12/1959 julkaistua kirjoitusta "Työllisyyden kehitys Suomessa vuosina 1938-1959".

Taulukko 20. Työpanos elinkeinoittain vuosina 1954-1964, miestyövuosia
1954 = 100

	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden
Maatalous	100	99	98	97	97	96	90	96	89	92	87	- 1
Metsätalous	100	109	104	95	91	86	95	98	83	83	84	- 2
Teollisuus ja käsityö	100	105	107	105	101	104	112	116	119	118	120	+ 2
- teollisuus	100	105	108	106	102	105	114	120	123	122	124	+ 2
Rakennustoiminta	100	97	98	99	107	111	114	113	114	116	118	+ 2
Liikenne	100	106	111	114	114	116	121	125	121	123	127	+ 2
Kauppa, pankit ja vakuutus	100	110	112	110	109	114	121	128	135	139	143	+ 3
Julkinen hallinto	100	105	108	112	116	122	124	129	135	140	145	+ 4
Muut elinkeinot	100	101	107	110	106	111	116	120	123	127	129	+ 3
Työntekijät	100	103	104	102	100	102	109	112	114	113	115	+ 1
Toimihenkilöt	100	108	110	111	112	116	122	128	134	139	144	+ 4
Palkansaajat	100	105	106	105	104	107	113	117	120	121	124	+ 2
Elink. harj.	100	101	101	100	100	100	97	102	91	96	91	- 1
Koko työpanos	100	103	104	103	103	104	107	112	110	112	112	+ 1

Taulukko 21. Työpanos elinkeinoittain vuosina 1958-1964, miestyövuosia,
1958 = 100

	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden
Maatalous	100	99	93	99	92	95	90	- 1
Metsätalous	100	95	104	108	91	92	92	- 2
Teollisuus ja käsityö	100	103	110	115	117	116	118	+ 3
- teollisuus	100	103	112	118	121	120	122	+ 3
Rakennustoiminta	100	104	107	106	106	109	110	+ 1
Liikenne	100	102	106	110	106	108	111	+ 2
Kauppa, pankit ja vak.	100	104	111	117	124	127	131	+ 5
Julkinen hallinto	100	105	107	111	117	121	125	+ 4
Muut elinkeinot	100	105	110	114	117	120	122	+ 3
Työntekijät	100	102	108	111	113	112	114	+ 2
Toimihenkilöt	100	104	108	114	120	124	128	+ 4
Palkansaajat	100	103	108	112	115	116	119	+ 3
Elinkeinonharjoittajat	100	100	96	102	91	95	91	- 2
Koko työpanos	100	102	104	109	107	109	109	+ 2

Työttömyys ilmoitetaan yleensä työttömän työvoiman ja koko työvoiman (= työttömän ja työllisen työvoiman summa) suhteena. Työttömyystilastoissa on kuitenkin Suomen kohdalla tapahtunut niin suuria muutoksia, että on vaikea esittää vertailukelpoisia työttömyyslukuja molemmilta tarkastelun kohteena olevilta periodeilta.

Taulukossa 22 on esitetty työttömän työvoiman määrän kehitys prosenttina koko työvoimasta vuosina 1958-1964.

Taulukko 22. Työttömän työvoiman määrä prosenttia koko työvoimasta vuosina 1958-1964

Vuosi	
1958	3.1
1959	2.3
1960	1.5
1961	1.2
1962	1.2
1963	1.5
1964	1.5

Edellä olevien taulukoiden perusteella voidaan tehdä seuraavat toteamukset:

- Miestyövuosissa mitattu koko työpanos kasvoi vuosina 1954-1964 keskimäärin 1 prosentilla vuodessa. Vuosina 1958-1964 koko työpanos kasvoi jonkin verran nopeammin eli 2 prosentin vuosivauhdilla.
- Työllisyyden rakenteessa tapahtui tuntuvia muutoksia; palkansaajien työpanos lisääntyi vuodesta 1954 vuoteen 1964 keskimäärin 2 prosentilla vuodessa elinkeinoharjoittajien työpanoksen supistuessa keskimäärin 1 prosentilla vuodessa; vastaavat luvut vuosina 1958-1964 olivat + 3 % ja - 2 %. Tämä kehitys liittyi ennen kaikkea maa- ja metsätalouden työllisen työvoiman supistumiseen. Molempina

tarkastelun kohteena olevina ajanjaksoina maataloudessa miestyövuosien määrä supistui keskimäärin 1 prosentilla vuodessa ja metsätaloudessa keskimäärin 2 prosentilla vuodessa.

5. TUOTTAVUUDEN KEHITYS

Tässä selvityksessä tuottavuudella tarkoitetaan tuotannon määrän ja tuotannontekijöiden määrän suhdetta. Edelleen rajoitetaan tarkastelemaan vain tuotannon määrän ja työpanoksen määrän suhteen eli työn tuottavuuden kehitystä. Tarkastelun kohteena on erään suhdeluvun kehitys, eikä siis syy-yhteyksien analyysi.

Edellä luvussa 2.4 on todettu, että kokonaistuotannon volyymin voidaan kuvata joko nettokansantuotteen tai bruttokansantuotteen avulla. Vastaavasti tuottavuuden kehitystä voidaan tarkastella jakamalla joko bruttokansantuotteen tai nettokansantuotteen volyyymi-indeksi työpanoksen määrän muutoksia kuvaavalla indeksillä. Kun edellä on todettu bruttokansantuotteen volyymin - poisto-oikeuksissa tapahtuneiden muutosten vuoksi - parhaiten kuvaavan kokonaistuotannon kehitystä, on seuraavissa taulukoissa esitetty vain bruttokansantuotteen volyymin ja työpanoksen määrän suhteen lasketut työn tuottavuuden kehitystä kuvaavat luvut.

Seuraavissa taulukoissa on tuottavuuden kehitys elinkeinoittain vuosina 1954-1964 ja 1958-1964 esitetty tuotannon määrän ja koko työpanoksen suhteen avulla. Lisäksi on taulukossa esitetty lähinnä luvussa 9 suoritettavia laskelmia silmällä pitäen myös tuotannon volyymin ja palkansaajien työpanoksen suhdeluvun kehitys. Mainittakoon, että vuonna 1964 palkansaa-

jien työpanoksen osuus koko työpanoksesta oli 72 prosenttia. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että etenkin palveluselinkeinoja koskevat tuottavuusluvut ovat melko karkeita arvioita.

Taulukko 23. Työn tuottavuus elinkeinoittain vuosina 1954-1964,
indekseinä (1954 = '100')

	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden
Maatalous	100	92	93	101	107	115	127	125	133	127	145	+ 5
Metsätalous	100	99	96	107	113	119	126	129	143	142	151	+ 5
Teollisuus ja käsityö	100	106	106	110	112	118	124	132	136	142	150	+ 4
- teollisuus	100	106	106	110	112	118	124	130	135	141	148	+ 4
Rakennustoiminta	100	103	107	109	108	110	113	119	119	122	122	+ 2
Liikenne	100	105	100	98	101	106	118	116	131	133	135	+ 4
Kauppa, pankit ja vak.	100	106	110	108	106	113	118	121	124	125	129	+ 2
Julkinen hallinto	100	101	101	101	103	102	103	105	104	104	106	+ 1
Muut palveluselinkeinot	100	103	102	103	109	111	110	113	115	119	122	+ 2
Koko kansantalous	100	104	104	108	109	115	123	126	133	134	142	+ 4
Palkansaajat	100	102	102	106	108	112	117	121	122	124	128	+ 3

Taulukko 24. Työn tuottavuus elinkeinoittain vuosina 1958-1964,
indekseinä (1958 = '100')

	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	Keskimääräinen muutosprosentti vuotta kohden
Maatalous	100	107	119	117	124	119	136	+ 4
Metsätalous	100	105	112	114	127	126	134	+ 5
Teollisuus ja käsityö	100	105	111	118	121	127	134	+ 5
- teollisuus	100	105	111	116	121	126	132	+ 5
Rakennustoiminta	100	102	105	110	110	113	113	+ 2
Liikenne	100	105	117	115	130	132	134	+ 5
Kauppa, pankit ja vakuutus	100	107	111	114	117	118	122	+ 3
Julkinen hallinto	100	99	100	102	101	101	103	+ 1
Muut palveluselinkeinot	100	102	101	104	106	109	112	+ 2
Koko kansantalous	100	106	113	116	122	123	130	+ 4
Palkansaajat	100	104	108	112	113	115	119	+ 3

Yhteenvedona edellä esitetyistä taulukoista todettakoon seuraavaa:

- Koko kansantaloudessa työn keskimääräinen tuottavuus on noussut molempina tarkastelun kohteina olevina ajanjaksoina keskimäärin 4 prosentilla vuodessa. Kokonaistuotanto palkansaajaa kohden on noussut samaan aikaan jonkin verran hitaammin eli keskimäärin 3 prosentilla vuodessa.
- Tuottavuus on vuosina 1954-64 noussut nopeimmin maataloudessa ja metsätaloudessa. Keskimääräistä hitaampi on työn tuottavuuden kehitys ollut rakennustoiminnassa, kaupassa, julkisessa hallinnossa ja muissa palveluselinkeinoissa. Vuosina 1958-64 on tuottavuus noussut keskimääräistä nopeammin metsätaloudessa, teollisuudessa ja liikenteessä, kun taas rakennustoiminnassa, kaupassa, julkisessa hallinnossa ja muissa palveluselinkeinoissa se on noussut keskimääräistä hitaammin.
- Työn tuottavuuden kehittyminen ei kuitenkaan ole ollut tasaista vuodesta toiseen, vaan lähinnä suhdannevaihteluista sekä näihin liittyneistä rakennesiirtymistä johtuen koko kansantalouden keskimääräisen työn tuottavuuden vuosittaiset muutosprosentit ovat vaihdelleet nollasta seitsemään prosenttiin.

Taulukko 26. Eri tulotyyppien prosenttiset osuudet bruttokansantulosta vuosina 1954-1964

	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964
Palkat ja muut työtulot	52	52	53	52	50	51	50	50	52	53	53
- Palkat	47	47	48	47	45	46	45	45	46	47	47
- Muut työtulot	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6
Yksityist. elinkeino- harjoittajain tulot	22	22	22	22	23	22	22	22	21	21	21
- Maataloudesta	9	9	9	9	9	9	9	8	8	8	8
- Metsätaloudesta	6	6	5	4	4	3	4	5	4	4	4
- Muut	7	7	8	9	10	10	9	9	9	10	9
Korko- ja vuokratulot	6	6	6	6	7	6	6	6	7	7	7
Yhteisöjen voitot ennen välittömien verojen vähentämistä	12	12	11	10	10	10	10	10	9	8	8
Poistot	8	8	8	10	10	11	12	12	11	11	11
Bruttokansantulo	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Taulukoiden johdosta esitettäköön seuraavat toteamukset:

- Vuodesta 1954 vuoteen 1964 palkkojen ja muiden työtulojen osuus nettokansantulosta on kohonnut 56 prosentista 60 prosenttiin. Palkkojen osuus bruttokansantulosta on kasvanut samaan aikaan jonkin verran hitaammin eli 52 prosentista 53 prosenttiin.
- Vastaavana ajanjaksona ovat yhteisöjen voitot ennen välittömien verojen vähentämistä kasvaneet hitaammin kuin kansantulo, minkä vuoksi voittojen osuus nettokansantulosta on supistunut 13 prosentista 9 prosenttiin. Voittojen osuus bruttokansantulosta on supistunut 12 prosentista 8 prosenttiin.
- Poistojen osuus bruttokansantulosta kohosi 8 prosentista 11 prosenttiin vuodesta 1954 vuoteen 1964.
- Voittojen ja poistojen yhteenlaskettu osuus bruttokansantulosta on tarkastelun kohteena olevana ajanjaksona pysy-

nyt suhteellisen muuttumattomana.

Suoritetut tutkimukset viittaavat siihen, että kansantulon jakautuminen tulotyypeittäin muuttuu melko hitaasti ja lähinnä kansantaloudessa tapahtuvien rakennemuutosten myötä. Kokemus on osoittanut, että nimellispalkkoja yleisesti korottamalla ei ole voitu saada aikaan sanottavia muutoksia funktionaaliseen tulonjakoon.

Palkkatulojen osalta voidaan edellä sanottua havainnollistaa vielä seuraavan tarkastelun avulla. Palkkatulojen osuus kansantulosta jonakin ajanjaksona voidaan määritellä keskimääräisten reaaliansioiden ja tuottavuuden osamääränä¹ eli

$$\frac{\text{Palkkasumma}}{\text{Kansantulo}} = \frac{\text{Keskimääräiset ansiot}}{\text{Hintataso}} : \frac{\text{Tuotannon määrä}}{\text{Työllisyys}} = \frac{\text{Reaaliansiot}}{\text{Työn tuottavuus}}$$

1. Yhtälö voidaan esittää seuraavassa muodossa:

$$\frac{W}{Y} = \frac{w \cdot N}{P \cdot Q} = \frac{w}{P} : \frac{Q}{N}, \text{ jossa } W = \text{palkkasumman indeksi, } Y =$$

bruttokansantulon indeksi, w = palkansaajien keskimääräiset vuosiansiot indeksinä, N = palkansaajien työpanoksen indeksi, P = bruttokansantuotteen hintaindeksi, Q = bruttokansantuotteen volyymi-indeksi, w/P = palkansaajien keskimääräiset reaaliset vuosiansiot indeksinä ja Q/N = palkansaajien työn keskimääräisen tuottavuuden indeksi. Soveltamalla esitettyä kaavaa, saadaan mainituille indekseille vuoden 1964 osalta seuraavat pisteluvut, kun 1954 = '100':

W	216	w/P	129
P	167	Q/N	128
Q	159	W/Y	100
N	129		

Tämän mukaan palkkatulojen osuus kansantulosta pysyy muuttumattomana, mikäli reaaliensiot ja työn tuottavuus kehittyvät samassa suhteessa. Palkkojen osuus kansantulosta alenisi, mikäli reaaliensiot eivät nouse yhtä paljon kuin työn tuottavuus. Reaaliensioden kohoaminen voi tapahtua hintatason pysyessä keskimääräisen ansiotason kohoamisena tai ansiotason pysyessä muuttumattomana hintatason alenemisen kautta. Nykyiselle tilanteelle on kuitenkin tunnusomaista, ettei sen enempää hintojen kuin palkkojenkaan alenemista yleensä esiinny, joten reaaliensioden kohoaminen liittyy keskimääräisten ansioiden kohoamiseen. Edellä olevaan tarkasteluun liittyen voidaan edelleen todeta, että pyrkimykset palkkojen kansantulo-osuuden nostamiseen keskimääräisiä ansioita nostamalla todennäköisesti saisivat aikaan ainoastaan vastaavan suuruisen hintojen nousun, jolloin palkkojen kansantulo-osuus pysyisi ennallaan. Tällöin eivät suhteet muuttuisi vaan ainoastaan nimellisarvot.

Markkinataloudelliseen kehitysprosessiin kuuluu, että tuotantotekijöiden suuntautuminen alalta toiselle tapahtuu hintasuhteiden muuttumisen kautta. Työvoiman siirtyminen uusille tuotannon aloille edellyttää yleensä sitä, että palkkaerot ovat riittävän suuret, jotta riittävä kiihoke työpaikan vaihtamiseen olisi olemassa. Tämän lisäksi palkkaeroihin vaikuttavat erot työolosuhteissa sekä monet perinteelliset seikat.

Taulukossa 27. on esitetty elinkeinoittaiset keskimääräiset miestyövuotta kohden lasketut palkat prosenttina koko kansantalouden vastaavista palkoista.

Taulukko 27. Keskimääräiset vuosipalkat miestyövuotta kohden elinkeinoittain % koko kansantalouden keskimääräisistä vuosipalkoista

Vuosi	Maa- ta- lous	Met- sä- tal.	Teol- li- suus	Ra- kenn. toim.	Lii- ken- ne	Kaup- pa, pankit	Julk. hall.	Muut palv.	Yh- teen- sä	Työn- teki- jät	Toimi- henk.
1954	61	97	102	119	99	87	131	72	100	91	121
1955	61	104	100	119	101	84	134	72	100	91	119
1956	63	101	97	118	100	88	142	72	100	89	124
1957	62	96	98	116	101	87	143	71	100	88	125
1958	60	95	98	112	100	88	144	73	100	87	126
1959	62	94	98	111	99	87	144	73	100	87	126
1960	58	94	99	112	98	87	143	72	100	87	126
1961	57	96	99	115	96	85	143	72	100	88	124
1962	54	95	99	115	97	85	143	72	100	87	125
1963	57	97	97	113	96	87	145	71	100	86	126
1964	56	102	98	112	93	88	147	68	100	86	125

Kansantulolaskelmien mukaan keskimääräiset vuosipalkat miestyövuotta kohden olivat vuonna 1964 korkeimmat julkisen hallinnon ja rakennustoiminnan piirissä, kun sen sijaan maataloudessa keskimääräiset vuosipalkat olivat 56 prosenttia koko kansantalouden keskimääräisistä vuosipalkoista.

7. KANNATTAVUUS JA KILPAILUKYKY

Kannattavuutta voidaan periaatteessa mitata joko voittojen ja liikevaihdon tai voittojen ja sijoitetun pääoman suhteen avulla. Käytännössä ei kuitenkaan ole mahdollista mitata pääomakantaa riittävän tarkkaan. Näin ollen joudutaan tyytymään voittojen ja liikevaihdon suhteen tarkastelemiseen.

Seuraavassa taulukossa on esitetty tehdasteollisuuden kannattavuuden kehitys voittojen ja liikevaihdon prosenttisena suhteena vuodesta 1954 vuoteen 1964. Laskelma on suoritettu erikseen käyttämällä voittokäsittienä nettovoittoa, bruttovoittoa (nettovoitto + verot) sekä bruttovoittoa ja poistot.

Taulukko 28. Kannattavuuden kehitys tehdasteollisuudessa vuosina 1954-1964, prosenttia liikevaihdosta

	nettovoitto	bruttovoitto	bruttovoitto ja poistot
1954	2.0	4.9	7.3
1955	2.1	5.1	7.6
1956	1.6	4.5	7.6
1957	1.4	3.9	8.1
1958	1.2	3.6	8.1
1959	1.5	3.9	8.8
1960	1.7	4.0	9.7
1961	1.7	3.9	10.5
1962	1.4	3.6	9.6
1963	1.4	3.4	9.4
1964 ^x	1.2	3.0	8.8

Koko kansantaloudessa kannattavuutta voidaan ajatella mitattavan suhteuttamalla yhteisöjen voitot ennen välittömien verojen vähentämistä kansantuloon. Menettely perustuu ajatukseen, jonka mukaan koko kansantaloutta voidaan pitää tavallaan yhtenä yrityksenä. Suhdeluvun kehitys vuosina 1954-1964 on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 29. Yhteisöjen voitot¹ sekä voitot ja poistot koko kansantaloudessa, prosenttia bruttokansantulosta vuosina 1954-1964

Vuosi	Yhteisöjen voitot	Yhteisöjen voitot ja poistot
1954	12	20
1955	12	20
1956	11	19
1957	10	20
1958	10	20
1959	10	21
1960	10	22
1961	10	22
1962	9	20
1963	8	20
1964	8	19

Tässä yhteydessä on tehtävä seuraava huomautus: Palkkojen yhteydessä tarkasteltiin työpanosta kohden laskettujen palkkojen kehitystä. Voittojen osalta vastaava laskelma olisi tehtävä pääomakannan suhteen. Koska pääomakantaa koskevia tilastoja ei ole käytettävissä, ei ole mahdollista tarkastella tässä yhteydessä pääomakantaa kohden laskettuja voittoja. Poistojen osalta on syytä todeta, että pääomakannan lisääntyessä myös tuotantokoneiston kulumista vastaavien poistojen määrä kasvaa.

Maan kansainvälisen kilpailukyvyn kehitystä voidaan tarkastella vertaamalla tapahtunutta hintakehitystä tärkeimpien kaupakumppanien vastaavaan hintakehitykseen. Seuraavassa on esitetty EFTA- ja EEC-maiden² tukkuhintojen kehitys vuosina 1958-1964 painotettuna Suomesta mainittuihin maihin vuonna 1964 tapahtuneen viennin prosenttiosuuksilla. Tätä indeksiä nimitetään seuraavassa kansainvälisen hintakehityksen indeksiksi. Vertailun vuoksi on samassa yhteydessä esitetty Suomen tukkuhintaindeksin kehitys.

1. Ennen välittömien verojen vähentämistä.

2. Pl. Portugali.

Taulukko 30. Kansainvälinen hintakehitys sekä hintakehitys Suomessa tukkuhintojen avulla mitattuna vuosina 1958-1964

Vuosi	Suomi	Muut
1958	100	100
1959	101	101
1960	104	101
1961	105	102
1962	107	103
1963	110	105
1964	114	109

Taulukon 30. täydentämiseksi on seuraavassa taulukossa 31. esitetty vastaava hintavertailu elinkustannusindeksien osalta.

Taulukko 31. Kansainvälinen hintakehitys sekä hintakehitys Suomessa elinkustannusindeksien avulla mitattuna vuosina 1958-1964

Vuosi	Suomi	Muut
1958	100	100
1959	102	102
1960	105	103
1961	107	106
1962	112	110
1963	117	112
1964	129	116

Yhteenvetona edellä olevasta esitetään seuraava:

- Tehdasteollisuudessa voitot ovat heilahdelleet yleisessä suhdannekehityksessä tapahtuneiden vaihteluiden myötä. Vuosina 1954-1964 sekä netto- että bruttovoitot suhteessa liikevaihtoon ovat alentuneet, kun sen sijaan bruttovoitot ml. poistot ovat kasvaneet suhteessa liikevaihtoon.
- Yhteisöjen voittojen osuus bruttokansantulosta on supistunut, mutta poistojen osuus on kasvanut.
- Vuosina 1958-1964 tukkuhintojen nousu on Suomessa ollut 14 prosenttia ja tärkeimmissä kauppakumpanimaissamme 9 prosenttia. Tämä viittaa siihen, että suhteellinen

kilpailuasemamme on viime vuosien aikana heikentynyt.

- Elinkustannusindeksillä mitattuna hintatasom nousu maasamme on ollut suhteellisesti vieläkin nopeampaa. Vuodesta 1958 vuoteen 1964 elinkustannusindeksi nousi näet Suomessa 29 prosentilla kun vastaava elinkustannusten nousu tärkeimmissä kauppakumppanimaissamme oli 16 prosenttia.

8. TIIVISTELMÄ

Edellä on tarkasteltu eräitä palkkaratkaisujen kannalta keskeisiä tekijöitä, ja painopiste on ollut eri näkökulmista toteutetulla palkkoja koskevalla analyysillä. Seuraavassa esitetään yhteenvedon luonteisesti, mitä suoritetulla tarkastelulla on pyritty selvittämään ja millaisia vertailuperusteita esitetyt tilastoluvut tarjoavat:

- Tarkastelu on kohdistunut koko kansantalouteen.
- On pyritty aikaansaamaan kuva keskimääräisestä kehityksestä vuosina 1954-1964 sekä 1958-1964.
- Vaikka esitettyjen lukujen perusteella ei voida tehdä johtopäätöksiä yksittäisten alojen kehityksestä, tarjoavat ne perustan, johon yksittäisten alojen kehitystä voidaan verrata.
- Esitettyjen lukujen tulkintaa vaikeuttavat jossain määrin mittausongelmat, jotka ovat suurimmat pyrittäessä mitaamaan työpanosta ja tuottavuutta. Pääomakantaa koskevien tietojen puuttuminen on rajoittanut mahdollisuuksia tarkastella kannattavuuden kehitystä.
- Käytettävissä olevien tulojen jakautumisesta eri väestöryhmien kesken ei ole ollut käytettävissä riittävästi tietoja, jotta tulonjakoa koskevaa tarkastelua olisi voitu syventää.

Seuraavassa taulukossa on esitetty tiivistetysti keskeisimmät keskimääräiset vuotuiset muutosprosentit vuosilta 1954-1964 ja 1958-1964.

Taulukko 32. Eräitä keskimääräisiä vuotuisia muutosprosentteja vuosilta 1954-1964 sekä 1958-1964 koko kansantalouden osalta

	1954-1964	1958-1964
Palkkasumma	+ 10	+ 11
Muut työtulot	+ 13	+ 13
Työvoimakustannukset tuotos- yksikköä kohden	+ 5	+ 5
Palkansaajien ansiotasoindeksi	+ 7	+ 7
Palkansaajien keskimääräiset vuosi- ansiot	+ 7	+ 8
Hinnat		
- Bruttokansantuotteen hintaindeksi	+ 5	+ 4
- Tukkuhintaindeksi	+ 4	+ 3
- Elinkustannusindeksi	+ 5	+ 4
Palkansaajien reaaliensiot	+ 2	+ 3
Koko työpanos	+ 1	+ 2
Palkansaajien työpanos	+ 2	+ 3
Työn tuottavuus	+ 4	+ 4
Tuotanto palkansaajaa kohden	+ 3	+ 3

Taulukoissa 33. ja 34. on esitetty eräitä keskeisimpiä keskimääräisiä vuotuisia muutosprosentteja elinkeinoittain.

Taulukko 33. Eräitä keskimääräisiä vuotuisia muutosprosentteja elinkeinoittain vuosina 1954-1964

	Maa- talous	Metsä- talous	Teolli- suus	Rak. toim.	Liiken- ne	Kauppa ym.	Julk. hall.	Muut	Yhteen- sä
Palkkasumma	+ 1	+ 7	+ 9	+ 9	+10	+11	+12	+10	+10
Palkansaajien ansiotasoindeksi	+ 6	+ 7	+ 7	+ 7	+ 7	+ 7	+ 8	+ 6	+ 7
Palkansaajien reaaliensio- taso	+ 1	+ 2	+ 2	+ 2	+ 2	+ 2	+ 3	+ 1	+ 2
Työpanos	- 1	- 2	+ 2	+ 2	+ 2	+ 3	+ 4	+ 3	+ 1
Työn tuottavuus	+ 5	+ 5	+ 4	+ 2	+ 4	+ 2	+ 1	+ 2	+ 4

Taulukko 34. Eräitä keskimääräisiä vuotuisia muutosprosentteja elinkeinoittain vuosina 1958-1964

	Maa- talous	Metsä- talous	Teolli- suus	Rak. toim.	Liiken- ne	Kauppa ym.	Julk. hall.	Muut	Yhteen- sä
Palkkasumma	+ 2	+11	+11	+10	+10	+13	+12	+11	+11
Palkansaajien ansiotasoindeksi	+ 7	+ 9	+ 7	+ 8	+ 7	+ 7	+ 8	+ 6	+ 7
Palkansaajien reaaliensio- taso	+ 3	+ 4	+ 3	+ 4	+ 3	+ 3	+ 4	+ 2	+ 3
Työpanos	- 1	- 2	+ 3	+ 1	+ 2	+ 5	+ 4	+ 3	+ 2
Työn tuottavuus	+ 4	+ 5	+ 5	+ 2	+ 5	+ 3	+ 1	+ 2	+ 4

Edellä olevan täydennykseksi esitetään vielä keskeisimmät niistä johtopäätöksistä, joihin luvuissa 2.-7. on päädytty.

1. Palkkasumma

- Vuosina 1954-1964 palkkasumma kasvoi keskimäärin 10 prosentilla vuodessa vastaavan luvun ollessa vuosina 1958-1964 hieman korkeampi eli 11 %.
- Vuosina 1954-1964 viidennes ja vuosina 1958-1964 runsas neljännes palkkasumman keskimääräisestä vuotuisesta lisäyksestä johtui palkansaajien työvuosissa mitatun työllisyyden kasvusta.
- Molempina tarkastelun kohteena olevina ajanjaksoina palkkasumman keskimääräinen vuotuinen kasvunopeus oli voimakkein kaupan, pankkien ja vakuutuslaitosten sekä julkisen hallinnon piirissä. Sen sijaan maatalouden palkkasumman keskimääräinen vuosikasvu oli 1-2 %.

2. Muut työtulot

- Vuosina 1954-1964 sekä vuosina 1958-1964 muut työtulot kasvoivat keskimäärin 13 prosentilla vuodessa eli nopeammin kuin palkkasumma. Vuosina 1962-1964 muiden työtulojen nousu oli erityisen voimakasta.

3. Työvoimakustannukset

- Palkkojen suhteellinen osuus työvoimakustannuksista on supistunut. Lähinnä työnantajien suorittamien työttömyysvakuutus- ja työeläkevakuutusmaksujen vuoksi muiden työtulojen osuus työvoimakustannuksista on sen sijaan kohonnut 9.5 prosentista vuonna 1954 12.2 prosenttiin vuonna 1964.

4. Ansiotaso

- Sekä vuosina 1954-1964 että vuosina 1958-1964 palkansaajien yleinen ansiotaso on noussut keskimäärin 7 prosentilla vuodessa.
- Vuosina 1954-1964 keskimääräistä kasvuvauhtia nopeammin kehittyivät julkisen hallinnon piirissä toimivien palkansaajien ansiot, kun taas maatalouden ja muiden palveluselinkeinojen palkansaajien ansiot nousivat keskimääräistä hitaammin.
- Vuosina 1958-1964 keskimääräistä nopeammin kehittyivät metsätalouden, rakennustoiminnan ja julkisen hallinnon piirissä työskentelevien palkansaajien ansiot.

5. Palkkojen liukuminen

- Vuosina 1955-1964 palkkojen liukuminen on ollut keskimäärin vajaat 3 prosenttia vuodessa. Vuosina 1958-1964 palkkojen liukuminen on ollut jonkin verran hitaampaa eli noin 2 % vuotta kohden.

6. Reaalipalkat

- Vuosina 1954-1964 palkansaajien reaaliensiot - mitattuna palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin ja elinkustannusindeksin suhteena - kasvoivat keskimäärin 2 prosentilla vuodessa, kun sen sijaan vuosina 1958-1964 vastaava prosenttiluku oli 3.

7. Hinnat

- Vuosina 1954-1964 elinkustannusindeksi ja bruttokansantuotteen hintaindeksi kohosivat keskimäärin 5 prosentilla vuodessa. Sen sijaan tukkuhintaindeksin vastaava muutosprosentti oli 4.
- Vuosina 1958-1964 elinkustannusindeksi ja bruttokansantuotteen hintaindeksi kohosivat keskimäärin 4 prosentilla vuodessa ja tukkuhinnat 3 prosentilla.

8. Työpanos

- Miestyövuosissa mitattu koko työpanos kasvoi vuosina 1954-1964 keskimäärin 1 prosentilla vuodessa. Vuosina 1958-1964 koko työpanos kasvoi hieman nopeammin eli 2 prosentin vuosivauhdilla.
- Työllisyyden rakenteessa tapahtui tuntuvia muutoksia. Palkansaajien työpanos lisääntyi vuodesta 1954 vuoteen 1964 keskimäärin 2 prosentilla vuodessa elinkeinoharjoittajien työpanoksen supistuessa keskimäärin 1 prosentilla vuodessa; vastaavat luvut vuosina 1958-1964 olivat + 3 % ja - 2 %.

9. Tuottavuus

- Koko kansantaloudessa työn keskimääräinen tuottavuus on noussut molempina tarkastelun kohteina olevina ajanjaksoina keskimäärin 4 prosentilla vuodessa.
- Tuotanto palkansaajaa kohden on noussut samaan aikaan jonkin verran hitaammin eli keskimäärin 3 prosentilla vuodessa.
- Työn tuottavuus on vuosina 1954-1964 noussut nopeimmin maataloudessa ja metsätaloudessa. Keskimääräistä hitaampi

on työn tuottavuuden kehitys ollut rakennustoiminnassa, kaupassa, julkisessa hallinnossa ja "muissa palveluselinkeinoissa".

- Vuosina 1958-1964 on työn tuottavuus noussut keskimääräistä nopeammin metsätaloudessa, teollisuudessa ja liikenteessä, kun taas rakennustoiminnassa, kaupassa, julkisessa hallinnossa ja muissa palveluselinkeinoissa se on noussut keskimääräistä hitaammin.

10. Tulonjako

- Vuodesta 1954 vuoteen 1964 palkkojen ja muiden työtulojen osuus nettokansantulosta on kohonnut 56 %:sta 60 %:iin; suhteessa bruttokansantuloon palkkojen muiden työtulojen osuus on kohonnut 52 %:sta 53 %:iin.
- Yhteisöjen voitot ennen välittömien verojen maksamista ovat suhteessa bruttokansantuloon supistuneet 12 prosentista vuonna 1954 8 prosenttiin vuonna 1964.
- Poistojen osuus bruttokansantulosta kohosi 8 prosentista 11 prosenttiin vuodesta 1954 vuoteen 1964.

11. Kannattavuus ja kilpailukyky

- Tehdasteollisuuden voitot ovat heilahdelleet yleisessä suhdannekehityksessä tapahtuneiden vaihteluiden myötä. Vuosina 1954-1964 sekä netto- että bruttovoitot suhteessa liikevaihtoon ovat alentuneet, kun sen sijaan bruttovoitot ja poistot ovat kasvaneet suhteessa liikevaihtoon.
- Vuosina 1958-1964 tukkuhintojen nousu on Suomessa ollut 14 prosenttia ja tärkeimmissä kauppakumppanimaisamme 9 prosenttia, mikä viittaa siihen, että suhteellinen kilpailuasemamme olisi heikentynyt.

9. ERÄITÄ KOKONAISTALOUDELLISIA LASKELMIA

9.1. Palkkojen osuus kansantulosta säilyy muuttumattomana

Seuraavassa tarkastellaan kokonaistaloudellista välineistöä hyväksi käyttäen palkkojen ja hintojen välistä yhteyttä eräiden vaihtoehtoisten lähtökohtaolettamusten valossa.

Tarkastelun kehikkona on käytetty edellä luvussa 6. esitettyä tulonjakoa koskevaa tarkastelutapaa, joka voidaan esittää yhtälön muodossa seuraavasti:

$$\frac{W}{Y} = \frac{w}{P} : \frac{Q}{N},$$

jossa W = palkansaajien palkkasumma, Y = bruttokansantuotteen arvo, w = palkansaajien keskimääräiset vuosiansiot, P = bruttokansantuotteen hintaindeksi, Q = bruttokansantuotteen volyymi ja N = palkansaajien työvuosissa mitattu työpanos.

Mikäli suhdeluvusta bruttokansantuotteen volyymi/palkansaajien työvuosissa mitattu työpanos olisi käytettävissä luotettavat ennusteet, voitaisiin esitettyä yhtälöä soveltamalla tutkia, miten suuri palkansaajien keskimääräisten vuosiansioiden nousu olisi sopusoinnussa yleisen hintatason nousulle asetetun tavoitteen kanssa. Vastaavasti voidaan yhtälön avulla tutkia, miten suureksi yleisen hintatason nousu muodostuu, jos palkansaajien keskimääräisiä vuosiansioita nostetaan tietyllä prosentilla.

Yhtälöön nojautuvat laskelmat perustuvat seuraaviin keskeisiin lähtökohtaolettamuksiin:

- palkkojen osuus bruttokansantulosta ei muutu vuonna 1966,
- tuotannon määrä palkansaajien työpanosta kohden nousee vuonna 1966

samalla keskimääräisellä vuotuisella nopeudella kuin vuosina 1958-1964 eli 3 prosentilla vuodessa;

- hintataso Suomen kanssa kilpailevissa maissa nousee vuonna 1966 samalla vuotuisella nopeudella kuin vuosina 1958-1964 keskimäärin eli 1 prosentilla vuodessa.

Vaihtoehtoiset oletukset ovat seuraavat:

- a) yleinen hintataso säilyy muuttumattomana vuonna 1966,
- b) yleinen hintataso nousee 1 prosentilla vuonna 1966,
- c) keskimääräinen ansiotaso nousee 5 prosentilla vuonna 1966.

Kun tarkastelun kohteena olevat tekijät ilmoitetaan indeksin muodossa siten, että 1965 = '100' ja luvut sijoitetaan yhtälöön, päädytään seuraavaan asetelmaan, jossa yhtälön avulla laskettua tekijää on merkitty yläindeksillä x;¹

Vaihtoehto	W/Y	w	P	w/P	Q/N
a)	100.0	103.0 ^x	100.0	103.0	103.0
b)	100.0	104.0 ^x	101.0	103.0	103.0
c)	100.0	105.0	101.9 ^x	103.0	103.0

1. Kun indeksiluvut sijoitetaan yhtälöön, saadaan seuraavat lausekkeet:

$$a) \left(\frac{1}{100 \cdot 100} \right) \cdot 100 = \frac{x}{100} : 103 ; \quad b) \left(\frac{1}{100 \cdot 100} \right) \cdot 100 = \frac{x}{101} : 103 ; \quad c) \left(\frac{1}{100 \cdot 100} \right) \cdot 100 = \frac{105}{y} : 103, \text{ joissa } x =$$

palkansaajien keskimääräisten vuosiansioiden indeksi, y = bruttokansantuotteen hintaindeksi ja lauseke $\left(\frac{1}{100 \cdot 100} \right) =$ korjauskertoimen, jolla tulos saatetaan indeksin muotoon.

Edellä esitettyjen kokonaistaloudellisten laskelmien ja niissä käytettyjen olettamusten johdosta on syytä esittää vielä eräitä täydentäviä huomautuksia.

Laskelmien eräänä peruslähtökohdana on ollut, ettei palkkojen osuus bruttokansantulosta muutu. Tämä on perustunut edellä luvussa 6. esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan pyrkimykset palkkojen kansantulo-osuuden nostamiseen palkansaajien keskimääräisiä nimellisansioita nostamalla todennäköisesti saisivat lyhyellä tähtäyksellä aikaan hintojen nousun, jolloin kansantulon jakautumassa ei tapahtuisi muutoksia, ts. suhteet eivät muuttuisi, vaan ainoastaan nimellisarvot. Palkkojen kansantulo-osuus saattaa kuitenkin muuttua pitkällä tähtäyksellä kansantalouden rakennemuutosten myötä eri tulonsaajaryhmien suhteellisten työvoimaosuuksien muuttuessa. Edelleen on todettu, että palkkojen osuus kansantulosta vaihtelee jossain määrin suhdannekehityksen mukaan. Palkkojen osuus kansantulosta pyrkii nousemaan suhdannetaantumana aikana ja supistumaan korkeasuhdanteen aikana.

Suoritettujen kokonaistaloudellisten laskelmien yhteydessä on palkkoja mitattu palkansaajien keskimääräisten vuosiansioiden avulla. Tästä syystä sovellettu palkkakäsite sisältää sopimuspalkkojen lisäksi myös palkkojen liukumisen. Koska toisaalta palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin ja palkansaajien keskimääräisten vuosiansioiden perusteella lasketun indeksin kehityksestä vuodesta toiseen enempää kuin näiden indeksien vuotuisissa keskimääräisissä muutosprosentteissa ei ole havaittavissa mainittavia eroja, voidaan suoritetuissa laskelmissa

palkansaajien keskimääräisten vuosiansioiden käsite korvata palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin käsitteellä. Molemmat palkkakäsitteet kuvaavat kuitenkin kaikkien palkansaajien keskimääräisiä ansioita.

Laskelmissa on oletettu, että vuonna 1966 tuotanto palkansaajaa kohden koko kansantaloudessa kohoaa keskimäärin 3 prosentilla. Koska mainittu suhdeluku ei kuitenkaan kehity kaikilla aloilla samalla nopeudella, on seurauksena että aloilla, joilla työn tuotanto palkansaajaa kohden kasvaa keskimääräistä hitaammin, syntyy hintoja kohottavaa kustannuspainetta. Hintatason vakavuus ei nykyisissä olosuhteissa kuitenkaan aina palaudu siten, että hinnat alenisivat niillä aloilla, joilla palkkojen korotus on jäänyt palkansaajaa kohden lasketun tuotannon nousua hitaammaksi.

9.2. Tulonjako muuttuu

Edellä on useampaan otteeseen todettu, että palkkojen osuus kansantulosta saattaa muuttua pitkällä tähtäyksellä. Lisäksi tulonjaossa saattaa tapahtua myös lyhyellä tähtäyksellä vaihteluja riippuen suhdannetilanteesta. Luvussa 9.1. esitetyt laskelmat perustuivat olettamukseen muuttumattomasta tulonjaosta ja olivat näin ollen suoritettavissa varsin yksinkertaisella eri tekijöiden määritelmälliseen riippuvuuteen perustuvalla menetelmällä. Seuraavassa suoritetaan vastaavat laskel-

mat joustavammalla ekonometrisella menetelmällä. Laskentakehikko, jossa on luovuttu olettamuksesta, jonka mukaan palkkojen kansantulo-osuuden tulisi pysyä muuttumattomana, perustuu Suomen Pankin taloustieteellisessä tutkimuslaitoksessa suoritettujen tutkimusten tuloksiin.

Tutkimus suoritettiin käyttämällä vuosilta 1954-1964 peräisin olevia havaintoja. Tällöin saatiin hintojen ja palkkojen osalta seuraavat laskentakaaviot:

$$\log P = 0.642 + 0.666 \log w - 0.168 \log Q/N + 0.183 \log P^1$$

$$R^2 = 0.99$$

$$\log w = - 1.137 + 1.085 \log P + 0.483 \log Q/N$$

$$R^2 = 0.99$$

joissa P = bruttokansantuotteen hintaindeksi, w = yleinen ansiotasoindeksi, Q/N = koko kansantalouden keskimääräinen työn tuottavuus ja P^1 = tuontitavaroiden tukkuhintaindeksi. Muuttujien valinta on suoritettu lähtemällä vaihtoehtoisista kansantalouden hinta- ja palkkakäyttäytymistä koskevista olettamuksista. Tämän jälkeen R^2 :n (= selitysprosentti) arvoa tutkimalla on valittu selityskykyisemmät vaihtoehdot tarkastelukehikoksi.

Koko kansantalouden keskimääräisen tuottavuuden oletettiin nousevan vuonna 1966 keskimäärin 4 prosenttia. Muiden tekijöiden kehityksestä vuonna 1966 tehtiin samat olettamukset kuin edellä luvussa 9.1. Tällöin päädyttiin seuraavaan asetelmaan:

Vaihtoehto	P	w	Q/N	P ⁱ	w/P
a	100.0	102.2 ^x	10 4 .0	(101.0)	102.2
b	101.0	103.2 ^x	10 4 .0	(101.0)	102.2
c	102.7 ^x	105.0	10 4 .0	101.0	102.2

SUOMEN PANKKI
Kirjasto

1996-02-28

TVA5a 1965 14286.2
Suomen
Suomen pankin
Taloustieteellisen
Melelä, Timo & Grönlund, Paav
Muistio palkkaneuvotteluja
varten.